

Schakt i Springsta

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning Kärbo 296, 285:1–2, 27:1, 171:1, 25:1 och 31:1
Springsta 1:1, 2:1, 3:1 och 4:1
Kärbo socken
Västmanland

Jonas Ros

Schakt i Springsta

Arkeologisk förundersökning

Fornlämning Kärbo 296, 285:1–2, 27:1, 171:1, 25:1 och 31:1

Springsta 1:1, 2:1, 3:1 och 4:1

Kärbo socken

Västerås kommun

Västmanland

Jonas Ros

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Stiftelsen Kulturmiljövård 2014

Omslagsfoto: Mangårdsbyggnaden i Springsta sedd från norr. Fotograferat av Jonas Ros.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2012/02954.

ISBN: 978-91-7453-326-2

Tryck: Just Nu, Västerås 2014.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Inledning.....	5
Bakgrund	5
Målsättning, metod och genomförande.....	7
Undersökningsresultat.....	7
Tolkning och utvärdering	9
Referenser.....	10
Otryckta källor.....	10
Tekniska och administrativa uppgifter	10
BILAGOR	11
Bilaga 1. Schakttabell.....	11

Figur 1. Undersökningsplatsens läge, markerat med en ring. Utsnitt ur digitala Gröna Kartan. Skala 1:50 000.

Sammanfattning

Under oktober månad 2013 gjorde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk undersökning i Springsta i Västmanland. Undersökningen gjordes med anledning av att det skulle läggas ned ledningar och anläggas nya markbäddar. Det togs upp 11 schakt, inga arkeologiska objekt framkom.

Inledning

Under oktober månad 2013 gjorde Stiftelsen Kulturmiljövård en arkeologisk undersökning i Springsta säteri i Västmanland (se figur 1 och 2). Undersökningen gjordes med anledning av att det skulle läggas ned avloppsanläggningar, ledningar och markbäddar.

Bakgrund

Undersökningsområdet är beläget i den fornlämningsrika socknen Kärrobo. Springsta säteris gårdstomt har avgränsats med hjälp av 1694 års geometriska avmätning och den häradsökonomiska kartan. Enligt kartan från 1694 fanns det bebyggelse i Springsta och även senare kartor visar på bebyggelse. Gårdstomten har benämningen Kärrobo 296 och är av lämningstypen herresäte (FMIS, Fogelberg 2013).

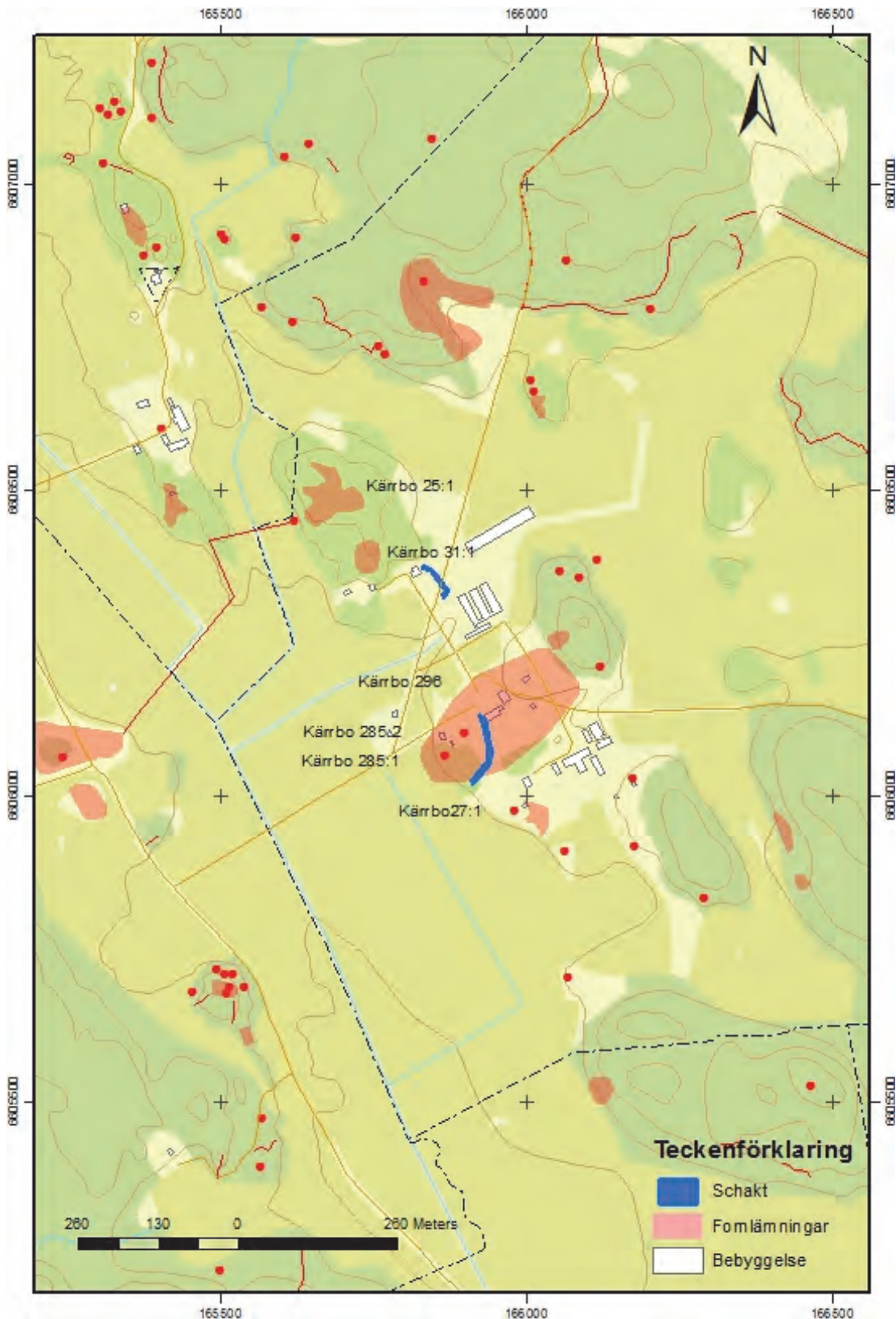
Inom områdets västsydvästra del ligger två husgrunder (Kärrobo 285:1–2, se figur 2). De har inte relaterats till några på kartorna kända byggnader. De torde dock vara en del av säteriet och övergivna före karteringen för Häradskartan. Gården Springstas historia är höljd i dunkel. Springsta finns belagd från 1600-talet och beläggen syftar på dagens säteri (FMIS). Springsta omnämns inte i de medeltida diplomatiet (SDHK). Vi vet inte när gården etablerades, men det är möjligt att den har medeltida ursprung. Nordväst om gården Springsta finns gården Oxle och intill den finns ett gravfält (Springsta 31:1, se figur 2). Oxle omnämns 1349 och 1350 i samband med jordöverlåtelser (SDHK 5744 och 5999).

Nära gården Springsta finns fler gravfält som visar att människor har bott och verkat på platsen under lång tid. De mest närbelägna gravfälten är Kärrobo fornlämning 25:1, 27:1 och 31:1 (se figur 2).

Kärrobo 25:1 består av ca 30 fornlämningar. Dessa utgörs av 7 högar, 20 runda stensättningar, 2 kvadratisk stensättningar och 1 rektangulär stensättning.

Kärrobo 27:1 består av 6 fornlämningar. Dessa utgörs av 2 högar och 4 runda stensättningar.

Kärrobo 31:1 består av 11 fornlämningar. Dessa utgörs av 1 hög och 10 runda stensättningar.

Figur 2. Utdrag ur den digitala fastighetskartan. Undersökningsområdena är markerat med blå färg. Fornlämningarna Kärbo 285:1–2, 296, 25:1, 27:1 och 31:1 är markerade med rött. Vita polygoner är befintlig bebyggelse. Skala 1:10 000.

Målsättning, metod och genomförande

Målsättningen med den arkeologiska förundersökningen hade fastställts av länsstyrelsen. Syftet var att dokumentera fornlämningen. Om större anläggningar eller komplexa kulturlager framkom så skulle arbetet avbrytas för samråd med Länsstyrelsen.

Förundersökningen skulle klargöra följande:

- fornlämningens utbredning inom schaktet
- bedömning av kulturlager, anläggningar och fynd – karaktär, mängd och bevarandegrad
- preliminär datering
- preliminär tolkning av fornlämningen.

Då arkeolog kom till platsen visade det sig att de inte skulle lägga ned ledningarna vid den tidpunkten. Med hjälp av grävmaskin togs 11 sökschakt upp (se figur 3) där det bedömdes som nödvändigt längs med de sträckor där avloppsledningarna och markbäddarna skulle läggas ned. Schakten var ca 1,5 meter breda, men där det skulle läggas ned markbäddar var schakten något bredare.

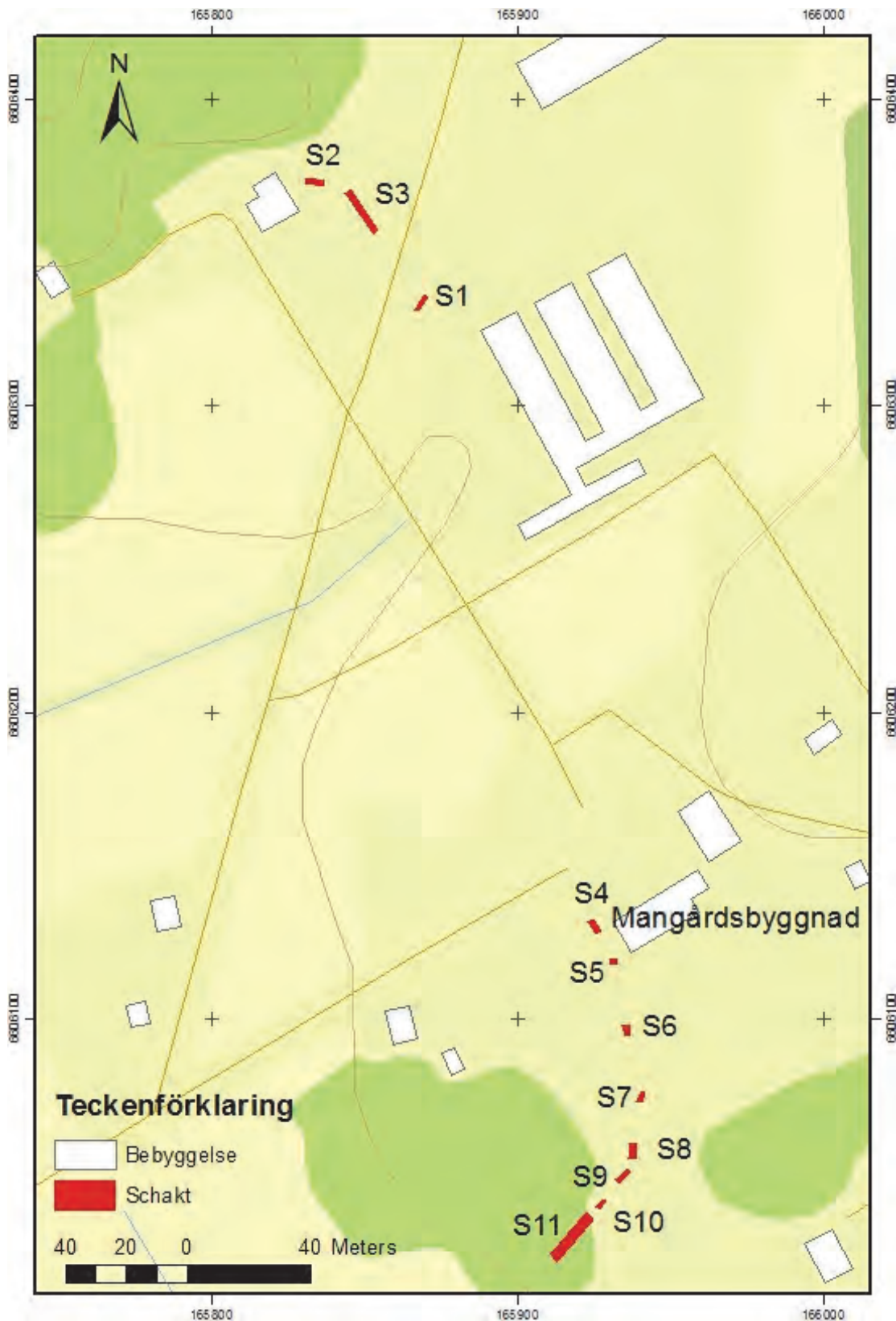
Den ursprungliga planen var att lägga ned en av ledningarna på baksidan av mangårdsbyggnaden, men där var en gräsmatta och uppdragsgivaren beslutade därför att lägga ned ledningen på framsidan av huset. Det togs upp ett schakt på den grusade ytan intill huset (schakt 4, se figur 3) för att undersöka om där fanns kulturlager.

Undersökningsresultat

Det framkom inga arkeologiska objekt eller kulturlager i de 11 schakt (se figur 3 och 4) som togs upp vid den arkeologiska undersökningen.

Schakt 2 togs upp öster om en befintlig byggnad och där fanns 1,2 meter tjockt påfört lager med lera, jord och tegel. Bland massorna fanns fynd från 1900-talet, bl.a. konservburkar. Jordmassorna har påförts för att skapa en jämn markyta intill det befintliga huset.

Markytan på framsidan och på sidorna av Spingstas mangårdsbyggnad var grusad. Schaktet som togs upp intill huset (schakt 4) visade att markytan var markplanerad, dvs. avschaktad, under gruset framkom nämligen endast lera. Sannolikt är marken på hela framsidan av huset nedschaktad, ursprungstopografin förefaller nämligen att vara förändrad om man jämför med ytan öster om mangårdsbyggnaden som är belägen något högre. Enligt uppgift har det grävts ned vattenledningar och takvattenledningar på framsidan av mangårdsbyggnaden. Schakt 6–7 togs upp på en gräsmatta och området var plant och sannolikt har denna yta schaktats ned i samband med att gräsmattan anlades under senare tid. Schakten redovisas i bilaga 1.

Figur 3. Plan över undersökningsområdet. Schakten (S1–S11) är markerade med rött. Vita polygoner är befintlig bebyggelse. Utdrag ur digitala fastighetskartan. Skala 1: 2000.

Figur 4. Schakt 11 sett från sydväst. I bakgrunden ses mangårdsbyggnaden tillhörande Springsta. Fotograferat av Jonas Ros.

Tolkning och utvärdering

Springsta säteri är genom skriftliga källor känt alltifrån 1600-talet. Det togs upp sökschakt längs med sträckorna där det skulle läggas ned ledningar och markbäddar. Vid den arkeologiska undersökningen framkom inga kulturlager och inga arkeologiska objekt.

Utanför undersökningsområdet finns det två husgrunder Kärrobo 285: 1–2 (se figur 2). Antagligen representerar husgrunderna läget för äldre bebyggelse tillhörande gården eller alternativt har de tillkommit och varit i funktion under en period mellan att kartor över området upprättades.

Referenser

Otryckta källor

FMIS(Fornminnesregistret), se: <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>

Fogelberg, K. 2013. Kravspecifikation, Springsta 1:1, 2:1, 3:1 och 4:1, Kärbo socken. Länsstyrelsens dnr: 431-2985-2013.

SDHK = Svenskt Diplomatarium, huvudkartotek om medeltidsbreven, se: <http://sok.riksarkivet.se/sdhk>

Tekniska och administrativa uppgifter

KM projektnr:	KM 13100
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-2985-2013, daterat 3013-08-23
Undersökningsperiod:	2013-10-09
Exploateringsyta:	Ca 190 löpmeter
Personal:	Jonas Ros
Belägenhet:	Springsta 1:1, 2:1, 3:1 och 4:1, Kärbo socken, Västerås kommun, Västmanlands län, Västmanland
Ekonomisk karta:	11H 1b SV (RT90)
Koordinatsystem:	SWEREF 99 TM 16 30
Koordinater:	X 165911,3 Y 6606022,5
Höjdsystem:	Ingen höjdmätning gjordes
Inmätningmetod:	Manuellt
Dokumentationshandlingar:	-
Fynd:	Inga fynd framkom

BILAGOR

Bilaga 1. Schakttabell

Schakt	Längd, m	Bredd, m	Djup, m	Anmärkning	Underlag
1	5	1,5	0,4		Lera
2	5	2	1,3	Jord, tegel, konservburk mm bland massorna.	Lera
3	16	3	0,6	Plats för markbädd.	Lera
4	5	2	0,3		Lera
5	2	1,5	0,4		Lera
6	2	2	0,4		Lera
7	3	1,5	0,4		Lera
8	5	1,5	0,5		Lera
9	5	2	0,6		Lera
10	4	1,5	1,0		Lera
11	19	4	0,8	Plats för markbädd.	Lera